

Inventarisatie beschermde soorten

Wet natuurbescherming

Zuidas-Zuidasdokgebied 2017



Inhoud

1. Inleiding	3
2. Achtergrond en werkwijze	3
3. Resultaten onderzoek	8
4. Ingrepen en planning	12
5. Opgelegde en aanbevolen maatregelen	13
6. Conclusies en aanbevelingen	16
Bijlage I Raakvlakkenkaart uitvoering Zuidasflanken en Zuidasdok ...	18
Bijlage II Kaart met geïnventariseerde gebieden in 2016	19
Bijlage IIA Kaptekening Zuidasdok	20
Bijlage III Kansenkaart sperwer in 2016	21
Bijlage IV Kansenkaart boomvalk in 2016	22
Bijlage V Kansenkaart geschikt foerageergebied/vliegroute voor vleermuizen	23
Bijlage VI Netwerk vleermuisroutes onderzoek Ecoresult 2015	24
Bijlage VII Kansenkaart kleine marters 2017	25
Bijlage VIII Waargenomen nesten 2017	26
Bijlage IX Resultaten onderzoek naar vleermuizen in 2017	27
Bijlage X Kopie van hoofdstuk 7 en 8 uit het Mitigatieplan vleermuizen Zuidas en Zuidasdok	28
Bijlage XI Wet Natuurbescherming	37
Bijlage XII Lijst beschermde Amsterdamse soorten onder de WNB	38
Bijlage XIII Toelichting bij lijst beschermde Amsterdamse soorten onder de WNB	39
Bijlage IV Geraadpleegde literatuur	43

1. Inleiding

Deze inventarisatie heeft als doel om inzichtelijk te maken welke beschermde soorten zich in het Zuidas- en Zuidasdokgebied (kunnen) bevinden. Van een aantal soorten kan, gelet op de beschikbare informatie, de kenmerken van het gebied en inventarisaties van de afgelopen jaren worden uitgesloten dat deze zich bevinden in het onderzoeksgebied. Voor een aantal andere soorten geldt dit niet, en moet nader onderzoek worden verricht. Voorliggende inventarisatie dient daartoe.

2. Achtergrond en werkwijze

Algemeen

Bij de keuze van de te onderzoeken gebieden op de verschillende soortgroepen is gebruik gemaakt van eerder ecologisch onderzoek, gegevens uit de Ecologische Atlas van Amsterdam en de Nationale Databank flora en fauna (NDFF). De NDFF is gecontroleerd op recente waarnemingen, die via de portalen telmee.nl en waarneming.nl zijn ingevoerd.

Soorten van de lijst met jaarrond beschermde soorten (Min. LNV; 2009) verdienen speciale aandacht bij ruimtelijke ontwikkelingen. Ontheffingsaanvragen voor deze soorten dienen goed gemotiveerd te worden. Hiervoor kan inzicht in de geschiedenis van nestplaatsen van dit type vogels nuttig zijn. Voor het plangebied Zuidas en Zuidasdok zijn de sperwer, de boomvalk en de buizerd de soorten die verwacht kunnen worden. Van de boomvalk en de sperwer is ook al aangetoond dat ze in het plangebied kunnen broeden. In 2016 zijn de plangebieden van de Zuidas en Zuidasdok geïnventariseerd op roofvogels. Eerst zijn rijen straatbomen, stukjes bosplantsoen, delen van een park, etc. die potentieel geschikt zijn als broedplaats voor een roofvogel in kaart gebracht. Vervolgens is er in het voorjaar naar nesten gezocht. Bij zo veel mogelijk nesten is de daarbij behorende vogel genoteerd. Zie de kaarten in bijlage I en II.

In 2017 is op basis van de resultaten van 2016 opnieuw onderzoek gedaan. Verder is de eerdere kartering van gebieden gebruikt om voor vleermuizen, iepenpage en kleine marters een kanskaart te maken. Voor vleermuizen is dit gedaan, omdat een deel van eerder uitgevoerde onderzoeken al weer enige tijd geleden hebben plaatsgevonden; voor de iepenpage, omdat deze soort pas in 2016 – onverwachts – is aangetroffen en voor bunzing, hermelijn en wezel, omdat deze met de ingang van de Wet Natuurbescherming op 1 januari 2017 niet meer vrijgesteld zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen in de Provincie Noord-Holland.

Roofvogels

Achtergrond

Onder de Flora- en faunawet wordt sinds 2009 een indicatieve lijst gehanteerd vogels waarvan het nest jaarrond beschermd is. Voor een deel van de genoemde vogels betekent de vermelding op de lijst dat de nesten van deze vogels ook buiten het broedseizoen beschermd zijn. In ieder geval dient bij de soorten die vermeld staan op de lijst extra zorgvuldig te worden betracht. Bijna alle roofvogels staan op deze lijst. Ook met de komst van de Wet Natuurbescherming per 1 januari 2017 wordt - in Noord-Holland - dezelfde lijst gehanteerd. In de praktijk betekent dat, dat het bijzonder lastig is om voor deze vogels een ontheffing te krijgen, omdat voor vogels de bescherming van de Europese Vogelrichtlijn van toepassing is. Er gaat in ieder geval een lange procedure aan vooraf. Om niet verrast te worden door een nieuw broedgeval van een jaarrond beschermde vogel zijn in 2016 'verdachte' nesten gecontroleerd en is dat in 2017 herhaald.

Werkwijze 2016

In het voorjaar 2016 is er een indeling gemaakt in overzichtelijke min of meer homogene deelgebieden: rijen straatbomen, stukjes bosplantsoen, delen van een park, etc. Zodat deze deelgebieden afzonderlijk beoordeeld kunnen worden (Zie bijlage II voor de in 2016 gemaakte onderverdeling in gebieden).

Bij de veldverkenning zijn de deelgebieden beoordeeld op een aantal kenmerken.

Voor de kansrijkheid van een sperwer was dit:

- Rustig stukje bosplantsoen;
- Dichte ondergroei;
- Bomen geschikt voor nesten.
- Aanwezigheid geschikte nesten.

Voor de kans op een boomvalk:

- Hoge bomen;
- Geschiktheid voor kraaiennesten;
- Aanwezigheid van kraaiennesten.

De kans op een buizerd is verder niet beoordeeld. Een buizerd heeft met de boomvalk te vergelijken eisen aan een broedlocatie; maar zal voor nog rustigere plekken kiezen. Een deel van de locaties, die geschikt zijn voor zowel sperwer als boomvalk zijn ook geschikt als broedplaats voor een buizerd.

Ransuilen kunnen in volkstuinparken verwacht worden. Ze nestelen in dichte begroeiing, bijvoorbeeld in conifeerhagen

De classificatie van de deelgebieden is gebaseerd op expert judgement. Voor de geschatte kans is er een onderverdeling in vier klassen gemaakt. In 2017 is er kritischer gekeken naar de aard van de nesten. Nesten die duidelijk van niet-roofvogels waren, bijvoorbeeld nesten van houtduiven, zijn later niet meer gecontroleerd.

Nihil	de locatie is totaal ongeschikt als broedplaats voor de betreffende vogel
Klein	de locatie lijkt niet geschikt, maar het is toch niet uit te sluiten dat de betreffende vogel daar gaat broeden
Middel	de locatie is matig geschikt
Hoog	de locatie is als geschikt beoordeeld voor de betreffende soort

De overzichtskaarten van de kansen op sperwer en boomvalk van 2016 zijn in bijlage III en IV opgenomen.

Werkwijze 2017

Bij de eerste ronde in maart zat er nog geen blad aan de bomen. De in 2016 als geschikt voor roofvogels gekwalificeerde gebieden zijn opnieuw nagelopen. Een paar stukken bosplantsoen waren gekapt. Dat geldt onder andere voor het Kenniskwartier Noord, waar een deel van de populierenrij, waar de boomvalk heeft gebroed is gekapt. De stukjes talud die in 2016 niet beoordeeld konden worden, omdat zij onbereikbaar waren, zijn ook in 2017 overgeslagen. De kansen op een broedende roofvogel in een boom op deze stukjes wordt erg klein geacht, gezien de geringe grootte van de bomen. Bij deze eerste ronde zijn nesten met de kenmerken van een roofvogelnest op de kaart gezet. Deze nesten zijn vervolgens in drie ronden gecontroleerd.

Huismussen en gierzwaluwen

Achtergrond

Ook huismussen en gierzwaluwen staan op de indicatieve lijst met jaarrond beschermde vogelnesten. Mogelijke leefgebieden van huismussen zijn de woonwijken met veel groen. Deze bevinden zich aan de rand van het onderzoeksgebied. Huismussen zijn standvogels. Zij blijven het hele jaar in de omgeving van hun broedplaatsen.

Gierzwaluwen hebben nesten in wat oudere gebouwen. Voor het verlaten van hun nest hebben ze een vrije val van drie meter nodig.

Bij de inventarisatie van 2016 is er ook gekeken naar verblijfplaatsen van huismussen. Huismussen zijn eenvoudig waar te nemen, omdat ze in groepen leven en mannetjes luid tsjilpen. In 2016 zijn er geen huismussen waargenomen in de plangebieden van Zuidas en Zuidasdok.

Huismussen en gierzwaluwen worden ook stadsbreed geïnventariseerd. In 2015 is het stadsdeel Zuid zowel voor huismussen als gierzwaluwen geïnventariseerd. Daarnaast is er in 2017 nog voor het project Strawinsky onderzoek naar de aanwezigheid van huismussen gedaan.

Bij deze onderzoeken zijn huismussen noch gierzwaluwen aangetroffen.

Vleermuizen

Achtergrond

Alle vleermuissoorten worden door de Europese Habitatrichtlijn beschermd. Dat betekent dat wanneer ontwikkelingen een negatief effect op verblijfplaatsen veroorzaken, er een ontheffing moet worden aangevraagd. Essentiële vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor een verblijfplaats zijn ook beschermd. Voor vleermuizen zijn er voor Zuidas en Zuidasdok meerdere onderzoeken gedaan. (o.a. Van Meurs; 2015, Kuiper; 2013) De uitkomsten van deze onderzoeken laten zien dat delen van Zuidas en Zuidasdok als vliegroute en als foerageergebied gebruikt worden. In het kader van Zuidasdok is er ontheffing aangevraagd voor vliegroutes en foerageergebieden van laatvlieger, gewone en ruige dwergvleermuis gerelateerd aan de taluds van de A10. De beschikking is opgenomen bij het Tracébesluit. Voor de uit te voeren maatregelen wordt er verwezen naar de hoofdstukken 7 en 8 in het mitigatieplan vleermuizen van 14 juli 2016 van Ecoresult. In hoofdstuk 5 wordt de voortgang van de uitvoering van de maatregelen beschreven.

Bij de eerste inventarisatieronde voor roofvogels is de geschiktheid voor vleermuizen van de onderscheiden groengebieden in kaart gebracht op soortgelijke wijze als bij de vogels (zie bijlage V). Voor Kop Zuidas en Beethoven was er een opdracht om de verschillende functies van het gebied voor vleermuizen te onderzoeken. Aan de zuidkant van de A10 (o.a. Vivaldi en Ravel) was het onderzoek van Ecoresult (2015) nog voldoende recent.

Werkwijze 2017

In de plangebieden Beatrixpark en de Kop Zuidas is er volgens het vleermuisprotocol van 2013 geïnventariseerd. Daarnaast is er gemonitord bij de onderdoorgang van de A10 langs de Amstel (bij de Kleine Wetering). (Op deze locatie werden bij het onderzoek in 2015 opmerkelijk veel vleermuisbewegingen gezien).

Kleine marters

Achtergrond

Sinds de Wet Natuurbescherming van kracht is (1 januari 2017), geldt er voor kleine marters (wezel, hermelijn en bunzing) geen vrijstelling meer bij ruimtelijke ontwikkeling in de Provincie Noord-Holland. Onder de Flora- en faunawet zaten deze soorten in tabel 1; bij ruimtelijke ontwikkeling was er een vrijstelling van de verbodsbepalingen. Onder de nieuwe wet behoren deze zoogdieren tot de groep "nationale soorten". De wet geeft Provincies de mogelijkheid om deze soorten vrij te stellen bij ruimtelijke ontwikkelingen. De Provincies Noord-Holland, Overijssel en Noord-Brabant hebben daar geen gebruik van gemaakt. Dat betekent dat hermelijn, wezel en bunzing vanaf 1 januari 2017 ontheffingsplichtig zijn. Voor Zuidasdok geldt echter de nationale wetgeving rondom het Tracébesluit. Hierin heeft de Minister kleine marters vrijgesteld. Omdat voor deze kleine marters geen ontheffing nodig is zijn ze voor Zuidasdok niet gericht onderzocht. Voor Zuidas Flanken, geldt dus nog wel een beschermingsregime op grond van de Wet natuurbescherming voor de kleine marters. Op grond van landschapskenmerken en de aanwezigheid van verbindingen is een kanskaart gemaakt (bijlage VIII). Aaneengesloten natuurlijke gebieden, die een verschillende territoria zouden kunnen vormen zijn er in het onderzoeksgebied nauwelijks. Alleen daar waar plangebieden direct grenzen aan grotere groengebieden, bijvoorbeeld de oeverzone van de Nieuwe Meer, het Amsterdamse bos en rond begraafplaats Zorgvlied. De taluds van de A10 en delen van de Zuidasflanken kunnen als ecologische verbinding tussen de verschillende groengebieden worden gebruikt. Voor het onderzoek naar vaste verblijfplaatsen en mitigatiemogelijkheden heeft de Provincie Noord-Holland een handreiking gepubliceerd (op de website van de RUDNHN).

Voor de onderzoeksmethode is er de volgende leidraad:

- 4 wildcamera's (evt. met lokmiddelen) of spoorbuizen per hectare. Voor de hermelijn en de wezel kan gebruik worden gemaakt van Mostela's.
- Bij projecten over een groot oppervlak alleen de meest kansrijke landschapselementen onderzoeken. Dit kunnen zijn: houtwallen, waterpassages, overgangen tussen ruigte en korte vegetaties etc.
- 4 weken lang de camera's/ spoorbuizen op dezelfde locatie houden
- Onderzoek dient plaats te vinden in de meest actieve periode. Dat is van mei tot en met augustus.

Bos- en steenmarter kwamen tot voor kort niet voor in de omgeving van Amsterdam. De laatste jaren worden ze steeds vaker gezien. Rond de Zuidas is er geen leefgebied van voldoende grootte, maar kunnen ze wel zwervend worden gezien.

Werkwijze

In de bestemmingsplangebieden Kop Zuidas en Kenniskwartier Noord zijn sporenbuizen neergelegd en zijn er cameravallen geplaatst. Het onderzoek is in augustus 2017 gestart en eind september 2017 afgerond.

Iepenpage

Achtergrond

De iepenpage is in de Wet Natuurbescherming van 1 januari 2017 een beschermde soort. In 2016 is deze kleine vlinder voor het eerst in Amsterdam waargenomen. Bij toeval werd hij gezien bij de afslag van de A10 bij de Henk Sneevlietweg bij de inventarisatie van eikenpages. Leefgebieden van de iepenpage bevinden zich in het zuiden van Nederland: bij Eindhoven en in Zuid-Limburg. Voor dat deze toevallige waarneming werd gedaan was er geen vermoeden dat deze soort in

Amsterdam voor kwam en is er dan ook nooit gericht naar gekeken. Mogelijk is de iepenpage een keer meegelift met transport van iepen naar Amsterdam. De iepenpage kan hier ook door natuurlijke verspreiding gekomen zijn. De iepenpage is een moeilijk waar te nemen vlinder (is klein en zit in de kruin van een boom en is maar een korte periode actief). En kan daarom eenvoudig worden gemist.

Werkwijze 2017

Voor de iepenpage is er door de Vlinderstichting een handreiking opgesteld, waarmee in 2017 in Amsterdam is geïnventariseerd. Dat heeft nog één waarneming opgeleverd in Osdorp en een mogelijke waarneming in het Beatrixpark. Door de matige weersomstandigheden (harde wind en regen) in de zomer was het niet mogelijk om deze waarneming te herhalen.

De vlinderstichting geeft voor het inventariseren van de iepenpage de volgende tips (overgenomen uit een presentatie): Een samenvatting van de presentatie is te vinden op <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/?bericht=1493>.

Tips voor aantreffen:

- Bij grote iepen (iepen ouder dan tien jaar is de kans groter);
- Als er nectarplanten in de omgeving zijn is de kans op iepenpages groter;
- Nectar van een bloeiende linde wordt gebruikt als voedsel; een linde binnen een straal van 50 meter van een iep vergroot de kans op aanwezigheid van de iepenpage;

Tips voor de inventarisatie

- Inventariseren bij goed weer: kroon in de zon
- De iepenpage maakt korte duikvluchten
- 5-10 minuten waarnemen, bij optimaal omstandigheden (zon en weinig wind), anders langer.

De periode dat de iepenpage geïnventariseerd kan worden is heel kort van ongeveer half juli tot ongeveer 10 augustus! Voor het onderzoek is er gebruik gemaakt van kansenskaarten. Uit het bomenbestand van Amsterdam zijn de iepen ouder dan 10 jaar, met een linde binnen 50 m geselecteerd. Zie bijlage VII voor deze kaart. Verder zijn de bomen op de taluds binnen het plangebied van Zuidasdok in het veld nagelopen. De kronen van de iepen zijn eenmaal geïnventariseerd. Er waren weinig geschikte waarneemdagen vanwege het matige zomerweer.

3. Resultaten onderzoek

Resultaten roofvogels

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In de NDFF zijn er in 2017 alleen meldingen die wijzen op broedende roofvogels van de sperwer in het Beatrixpark, direct grenzend aan de RAI.

Inventarisatie

In maart is er voor de eerste keer gekeken. De vervolgrondes waren op 11 april, 17 mei en 29 juni 2017.

De eerste veldverkenning heeft een aantal nesten in bomen opgeleverd, waarvan de kans dat een roofvogel daar gaat broeden relevant is. De mogelijke nesten zijn in bijlage X op kaart gezet en later gecontroleerd. Al de gecontroleerde nesten bleken leeg te zijn of door een kraai bewoond te worden. De sperwer in het Beatrixpark, in het bosje naast de RAI, zit er nog steeds. De eerste waarneming van een broedende sperwer op deze locatie is van 2013. De boomvalk in één van de populieren van Kenniskwartier Noord is in 2017 niet op zijn nest teruggekomen. (Informatie Mark Kuiper van NatuurBeleven in het Roofvogelonderzoek Mahlerlaan Amsterdam van 5 juni 2017). Ook in de in het Gijsbrecht van Aemstelpark geplaatste kunsthorsten die zijn geplaatst in het kader van de ontwikkeling van Kenniskwartier Noord heeft geen boomvalk gebroed.



Fig. 1 Observatie van het bosplantsoen bij de RAI, waar ook in 2017 een sperwer heeft gebroed

Er is nog steeds een broedpaar slechtvalk op het ABN-AMRO-gebouw.

Resultaten huismussen Strawinsky

OP 15 juni 2017 is ongeveer twee uur geluisterd en gekeken naar mogelijk foeragerende en/of roepende huismussen. Er zijn geen huismussen waargenomen en dat was ook geen verrassing. De gebouwen die er staan zijn allemaal relatief nieuw en hebben geen kleine ruimtes waar toevallig een mus in zou kunnen kruipen.

Resultaten vleermuizen

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In de NDFF bevinden zich geen relevante waarnemingen van vleermuizen in 2017.

Inventarisatie

In het plangebied Kop Zuidas zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen. Opvallend was dat bij de ochtendrondes (juni en juli 2017) meerdere gewone dwergvleermuizen tijdens ochtendschemer in noordelijke richting vlogen. Vermoedelijk is er een kraamkolonie in de woonwijk aan de noordkant van het plangebied. Dit is een bevestiging van één van de conclusies uit het onderzoek van 2015 (Ecoresult; 2015). De kraamkolonie is niet gevonden tijdens het onderzoek. In september 2017 zijn er nauwelijks foeragerende vleermuizen waargenomen in het stukje bosplantsoen dat aan begraafplaats Zorgvlied grenst.

In het plangebied Beethoven, de zuidrand van het Beatrixpark, zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Wel foerageerden daar veel gewone en ruige dwergvleermuizen boven de waterpartijen.

In september 2017 is er in de omgeving van de onderdoorgang van de A10 bij de Amstel gekeken naar het gedrag van vleermuizen. In de vroege avonduren passeerden meer dan honderd vleermuizen (laativlieger, gewone en ruige dwergvleermuis) de onderdoorgang. De vleermuizen hebben waarschijnlijk verblijfplaatsen ten noordwesten van begraafplaats Zorgvlied en foerageren ten zuiden van de A10.

Deze waarneming komt overeen met de bevindingen uit eerder onderzoek (Ecoresult; 2015). De wijzigingen aan de rand van de begraafplaats door de bouw van een crematorium hebben dus geen negatief effect gehad op de vliegroute van vleermuizen.

Resultaten iepenpage

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In de NDFF zijn er geen andere waarnemingen van de iepenpage in Amsterdam dan die op de twee al bekende vindplaatsen.

Inventarisatie

Binnen de plangebieden van Zuidasdok en Zuidas zijn er geen waarnemingen van de iepenpage gedaan. Er was wel een mogelijke, zeer onzekere, waarneming in het Beatrixpark. De desbetreffende locatie is echter gelegen buiten het Zuidas-Zuidasdokplangebied. De aanwezigheid van de iepenpage op deze locatie kon echter niet worden geverifieerd. De eerste weken van augustus stond er te veel wind, waardoor het niet meer zinvol was om de locatie nog een keer binnen de waarneemperiode te bezoeken.

In het overige deel van het plangebied van Zuidasdok zijn geen waarnemingen van de iepenpage gedaan.



Fig. 2 Locatie mogelijke iepenpage in het Beatrixpark

Resultaten kleine marters

Nationale Databank Flora en fauna (NDFF)

Raadpleging van de NDFF leverde alleen aanvullende informatie op voor de bunzing. Op een aantal plaatsen langs de A10 Zuid zijn er meldingen van doodgereden bunzingen. Deze komen vooral van het westelijke deel van het traject, in de omgeving van de Nieuwe Meer. Hier werd in 2016 één slachtoffer opgemerkt en in 2014 en 2012 respectievelijk drie en twee. Aan de oostelijke kant van het plangebied was er één melding van een verkeersslachtoffer in 2012 bij de Van der Madeweg.

Bij de afslag RAI is in 2014 een doodgereden boommarter gevonden. Ook een wezel of hermelijn kan verkeersslachtoffer zijn, maar die zijn kleiner en worden waarschijnlijk niet opgemerkt. Verder is er één waarneming van een wezel aan de rand van de A10 bij Ravel, uit 2014. En zijn er twee wezelwaarnemingen in de Duivendrechtse polder in de buurt van de A2, uit 2014 en 2015. Op één plaats er is één waarneming van een levende bunzing uit 2012 op het talud van de A10, nabij het Kenniskwartier Noord.



Fig. 3 Sporenbus voor onderzoek naar kleine marters

Inventarisatie

In twee projectgebieden van de Zuidas (Kenniskwartier Noord en de Kop Zuidas) is onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van wezel, hermelijn en bunzing. Voor deze twee locaties is gekozen, omdat deze op korte termijn ontwikkeld worden. In beide plangebieden zijn sporenbuizen neergelegd. In het Kenniskwartier Noord zijn de buizen in de dichte begroeiing vlak langs de slootrand aan de noordkant van het plangebied gelegd (zie fig. 3). In plangebied Kop Zuidas zijn de buizen aan de rand van het stukje bosplantsoen geplaatst.

Vooraf wordt de trefkans van een hermelijn of wezel in Kenniskwartier-Noord klein geacht. Voor een bunzing of hermelijn is het gebied te klein. Voor alle drie de soorten geldt dat het gebied te open is. Er is te weinig dekking in de vorm van struiken en takkenrillen. Een zwervende marter kan via het talud van de ringweg wel het plangebied bereiken.

In het Kenniskwartier zijn er geen pootafdrukken die van een kleine marter kunnen zijn in de sporenbuizen vastgelegd.

Omdat het plangebied Kop Zuidas aansluit op begraafplaats Zorgvlied, het Amstelpark en Amstelland is de kans dat een hermelijn of wezel er leefgebied heeft groter. Vooral in het Amstelpark is het leefgebied voor de wezel goed. In het zuidelijke deel van het park zijn stenen muurtjes en takkenrillen aangelegd. Dit zijn goede verblijfplaatsen voor een wezel. Door de beheerder van het Amstelpark zijn hier ook meerdere malen wezels gezien.

Vier weken onderzoek met behulp van sporenbuizen en een cameraval in augustus en deels in september heeft één foto op een cameraval van een wezel opgeleverd. De foto is op 9 september 2017 om 8:35 gemaakt. Later, in november en begin december, zijn er weer sporenbuizen in combinatie met een cameraval neergelegd. In de laatste periode zijn er geen waarnemingen meer van een wezel gedaan. Hoogstwaarschijnlijk betrof de waarneming in september een zwervend exemplaar, afkomstig vanuit nabij leefgebied in het Amstelpark. Via de taluds van de A10 in het plangebied Kop Zuidas vanuit het Amstelpark voor kleine zoogdieren goed bereikbaar. De waargenomen wezel betreft waarschijnlijk een foeragerend of trekkend exemplaar. En is in het plangebied Kop Zuidas dan ook geen vaste verblijfplaats vastgesteld en is er geen ontheffing nodig.

4. Ingrepen en planning

Voorgenomen ontwikkelingen in het onderzoeksgebied zijn opgenomen in de raakvlakkenkaart (zie bijlage I). Relevant zijn het slopen van gebouwen in verband met de mogelijke aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen, het kappen van bomen en het verwijderen van ander groen. Relevant zijn:

Onderzoeksgebied		Voorgenomen ontwikkelingen	Nader onderzoek ecologie?
Fred. Roeskestraat	2017 - 2022	bouwactiviteiten	Niet nodig
Parnas	2017	Sloop rechtbank	Het rechtbankgebouw is in 2013 onderzocht op verblijfplaatsen van vleermuizen. Toen werden er geen vleermuizen aangetroffen. Gezien de mogelijke geschiktheid van het gebouw als winterverblijfplaats wordt nader onderzoek geadviseerd.
Strawinsky	2021 - 2023	Breevast Sloop - nieuwbouw	Onderzoek naar huismussen Quick scan voor bp.
Beethoven	2019- 2021	ontwikkeling nieuwbouw kavel 2 en kavel 6&7	Aanvullend onderzoek vleermuizen is in 2017 is uitgevoerd
Kop Zuidas		Sloop en kappen bomen	
Vivaldi	2018	Sloop parkeerdek	
Ravel	2019	Sloop clubhuis Kappen bomen tbv voetbalvelden	Onderzocht in 2015. Waarschijnlijk in 2018 of in 2019 nog actualisatie van het onderzoek nodig
Mahler		Geen plannen	Niet nodig
Gershwin	2017 – 2018	Bouwactiviteiten	Niet nodig
Kenniskwartier		Braakliggende kavels	Onderzoek naar marters is in 2017 uitgevoerd
Verkeer en vervoer flanken	2017 – 2023	Herprofileringsprojecten	Eventueel quick scans

5. Opgelegde en aanbevolen maatregelen

Opgelegde maatregelen

Vanuit het ontwerpbesluit van de ontheffing vleermuizen voor Zuidasdok (FF/75C/2016/0352.toek.kg)

In de ontheffing wordt verwezen naar de hoofdstukken 7 en 8 uit het mitigatieplan. Deze hoofdstukken zijn opgenomen in Bijlage X. De maatregelen die van toepassing zijn op de wijze waarop de werkzaamheden uitgevoerd worden (planning kap, beperken licht, etc) zijn niet opgenomen. Hieronder staan alleen maatregelen die bedoeld zijn om vooraf het leefgebied te verbeteren.

- *Langs de oevers van het water tussen Amstelpark en Europaboulevard bevinden zich rietoevers tot aan de Van Nijenrodeweg. In 2016 worden er in het zuidelijke deel van deze waterpartij, tot aan de Riekermolen natuurvriendelijke oevers aangelegd. Ook waterpartijen aan de zuidkant van de A10 krijgen natuurvriendelijke oevers. In totaal wordt er in 2016 1500 m2 natuurvriendelijke oever aangelegd. In 2017 is daar nog eens 1500 m2 bijgekomen. De plannen hiervoor zijn deels uitgevoerd of nog in ontwikkeling.*
- *Bij ontwerp/aanleg van de fietstunnel ter hoogte van het Beatrixpark wordt ingezet op medegebruik door vleermuizen, door het donkerder laten van de zijkanten van deze fietstunnel ten opzichte van de gedeelten die gebruikt worden door het verkeer. Een geschikte traject is met een pijl weergegeven op Afbeelding 4 (zie bijlage X).*

Realisatie

De aanleg van twee oevers in het Gijsbrecht van Aemstelpark is in februari 2018 gestart. Een derde oever langs het Amstelpark wordt later dit jaar gerealiseerd. In totaal gaat dit om 1375 m oeverlijn, dit is 10.000 m2 oeverzone.



Fig. 4 Locaties waar natuurvriendelijke oevers worden op drie plaatsen aangelegd in 2018. Zie fig. 5, 6 en 7 voor de details.

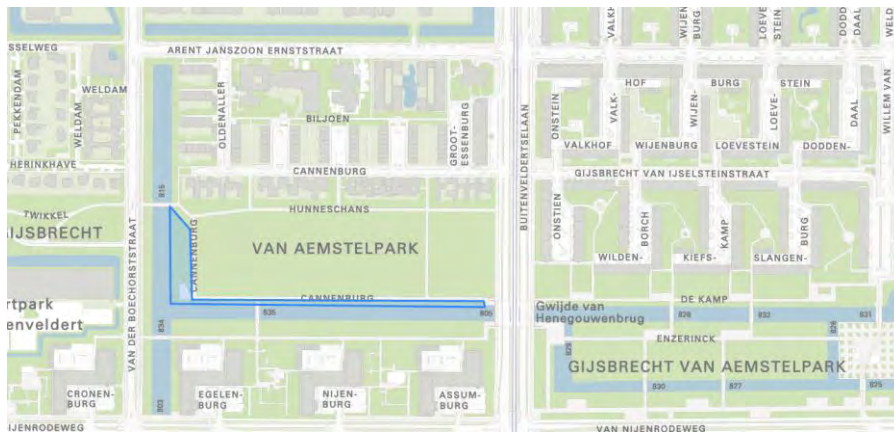


Fig. 5 Locatie Cannenburg



Fig. 6 Locatie Euroboulevard

Fig. 7 Locatie Hinderstein

Verklaring van geen bedenkingen voor de boomvalk in Kenniskwartier Noord (WABO/2016/012)

Het plaatsen van drie kunstnesten in de omgeving (Deze zijn in het voorjaar van 2017 in het Gijsbrecht van Aemstelpark geplaatst).

Optionele maatregelen**Vanuit het ontwerpbesluit van de ontheffing vleermuizen voor Zuidasdok (FF/75C/2016/0352.toek.kg)**

- Nieuw aan te leggen watergangen langs de A10 zijn bij voorkeur onbeschoeid of worden voorzien van oeverbegroeiing met meerjarig riet, lisdodde etc.
- Indien mogelijk: creëer een ecologische corridor (bijvoorbeeld Pr. Irenestraat) tussen het Beatrixpark en de F. Roeskestraat met stevige hop-overs over de Beethovenlaan en Parnassusweg (bijv. door aanplant bomen).
- Voor verbetering van uitwisseling naar gebieden aan weerszijden van de A10 kan gezocht worden naar mogelijkheden voor hop-overs over de A10 Zuid, tenminste na de werkzaamheden, opdat vleermuizen zich te allen tijde kunnen verplaatsen naar andere delen van Amsterdam. Aanplant van bomen ten behoeve van hop-overs geschiedt met zo groot mogelijke bomen.
Uit recent gepubliceerd onderzoek (CEDR; 2013) blijkt hop-overs maar beperkt effectief.
Vooral bij wegen met meerdere rijbanen wordt getwijfeld aan het nut van deze maatregel.

Het inbouwen van vleermuiskasten op de oost- en westgevels in de nieuw te ontwikkelen appartementengebouwen ter plaatse van de Rosy Wertheimstraat (zie ook Afbeelding 4, nr. 3)

6. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Roofvogels

Er broedt nog steeds een sperwer in het Beatrixpark; in het bosje vlakbij de RAI. Ter plaatse van het nest van de sperwer worden echter geen ontwikkelingen voorzien. De boomvalk is in 2017 niet teruggekomen op Kenniskwartier Noord en heeft ook niet gebroed in één van de drie kunstnesten die in het voorjaar van 2017 in het Gijsbrecht van Aemstelpark zijn geplaatst.

Vleermuizen

In de plangebieden Kop Zuidas en Beethoven is onderzoek gedaan naar verblijfplaatsen van vleermuizen. Verblijfplaatsen in gebouwen of bomen zijn niet aangetroffen. Daarnaast is gecontroleerd of de onderdoorgang van de A10 langs de Amstel en de Kleine Wetering nog door vleermuizen gebruik wordt. De conclusie was dat er veel vleermuizen van deze vliegroute gebruik maakten.

Marters

In de plangebieden Kenniskwartier Noord en Kop Zuidas is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van kleine marters. In het Kenniskwartier Noord zijn geen sporen van kleine marters aangetroffen. In plangebied Kop Zuidas is er op 9 september 2017 één keer een wezel gefotografeerd. Deze waarneming betreft waarschijnlijk een foeragerend of trekkend exemplaar. En is in het plangebied Kop Zuidas dan ook geen vaste verblijfplaats vastgesteld van een wezel of een hermelijn; een ontheffing van de Wet Natuurbescherming is niet nodig. Voor Zuidasdok geldt de nationale wetgeving; nationaal zijn kleine marters vrijgesteld bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Iepenpage

In 2016 is er voor het eerst een waarneming gedaan van iepenpages. Deze beschermde vlindersoort was voor 2016 onbekend in de omgeving van Amsterdam. Oudere iepen in het onderzoeksgebied zijn gecontroleerd. Iepenpages zijn niet aangetroffen.

Aanbevelingen met betrekking tot vervolgonderzoek

Roofvogels

Voor roofvogels wordt geadviseerd om op dezelfde wijze als in 2017 het onderzoek voort te zetten. Dat betekent monitoring van bosplantsoen en bomenrijen die geschikt zijn als broedlocatie voor een roofvogel.

Vleermuizen

Voor vleermuizen een monitoringsplan maken dat aansluit op het mitigatieplan voor Zuidasdok en daarmee in 2018 beginnen.

Marters

Aanvullend onderzoek is niet nodig, omdat er alleen geschikt leefgebied in het plangebied van Zuidasdok ligt. Kleine marters zijn hier vrijgesteld bij ruimtelijke ontwikkeling, omdat de nationale wetgeving van toepassing is.

Iepenpage

Geadviseerd wordt om in 2018 nogmaals onderzoek te doen naar de aanwezigheid van de iepenpage.

Bijlage I Raakvlakkenkaart uitvoering Zuidasflanken en Zuidasdok

Raakvlakkenkaart uitwerking Zuidas Flanken - Zuidasdok
maai/situatie op 1 januari 2018

ROESKESTRAAT E.O.

- I. Buitenveldertoren, uitbreiding 2018 - 2027
- Kavel British School 2020 - 2022
- De Fred, ROC kavel 2017 - 2027
- Olympic Plaza, uitbreiding 2018 - 2027
- The Pavilion / schakelstation Allander 2015 - 2027
- Tempelpark 101 Jaagad, herontwikkeling 2017 - 2028

PARNAS

- I. Rechterlaan, sloep incl. sloep parkeergarage (NAC) 2017
- A. Rechterlaan, nieuwbouw 2017-2020
- S. Brug Parnassoweg 2019-2020

STRANVSKY

- I. Brevard, sloep en nieuwbouw 2015 - 2023
- Pelikaanparkeergarage Vrijhoef 2017 - 2023
- Goede Doelen Looijen, herontwikkeling 2018 - 2028
- Albion, parkeergarage 2017 - 2027
- Albion, toren 2018 - 2027
- Albion, toren noord 2018 - 2027
- Two-A-Clare, garage en hotel (2017 - 2028), kantoor (2017 - 2028)
- WTC, uitbreiding toren D incl. kelder 2018 - 2020
- Sloep sloep parkeergarage CUBAtoen 2017

RIETHOVEN

- I. Kavel 1, cultuurbewoning/parkeergarage 2019 - 2023 *
- 6-9. Kavel 6-9, woningen 2019 - 2023 *
- Kunstkapel / Convent 2019 - 2023 *

* indicatief

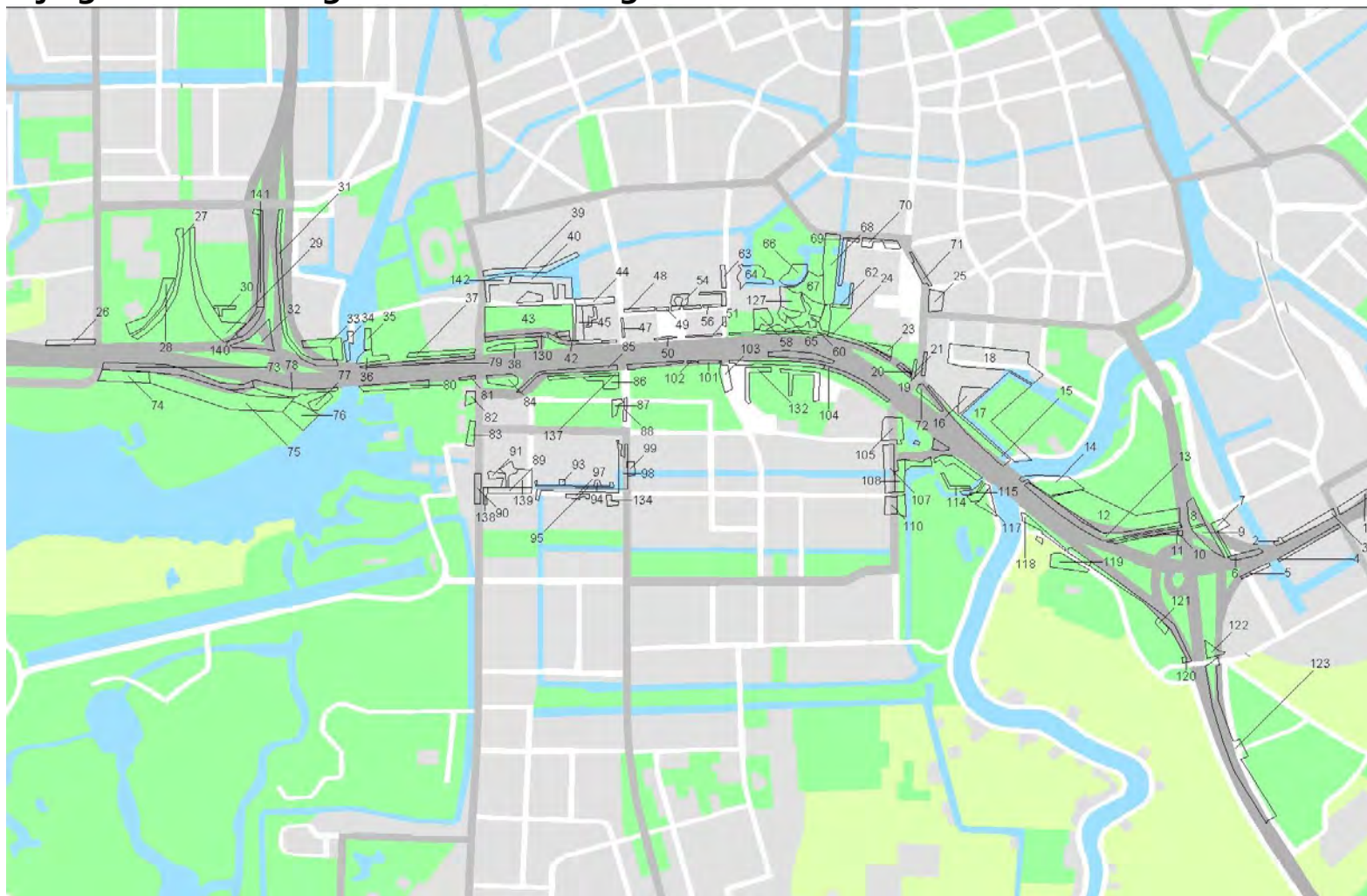
RAI INCL. STATION AMSTERDAM RAI

- I. Hotel RAI, sloep 2018 - 2019
- Ondergrondse Station Amsterdam RAI - hotel RAI 2019
- III. Uitbreiding funderingswaling en metselwerk 2018 - 2019
- IV. Herontwikkeling funderingswaling / conceptplan RAI 2018 - 2019

VERKEER EN VERVOER ZUIDAS FLANKEN

- A. Fred, Buitenveldertoren, uitbreiding 2018 - 2027
- I. Stranvskij, tijdelijke maatregelen 2018 - 2027
- C. Amstelherengracht, herontwikkeling rechts van de Sloep N.O.B.
- G. Grootte Maatschappij, definitieve inrichting N.O.B. *
- K. Koningin Wilhelmina - Buitenveldertoren 2019-2023
- F. De Buitenveldertoren, herontwikkeling noordzijde 2019
- H. De Buitenveldertoren, herontwikkeling zuidzijde 2018
- N. Koningin Wilhelmina - Buitenveldertoren 2019
- J. Grootte Maatschappij, definitieve inrichting 2019-2023 *
- D. De Buitenveldertoren, herontwikkeling 2019 of 2020 *
- O. De Buitenveldertoren, herontwikkeling 2018 - 2027
- R. Ravelin, tijdelijke herontwikkeling 2017 - 2027
- S. Ravelin met landbouw Maatschappij 2019 - 2023
- Buitenveldertoren, definitieve inrichting Amstelherengracht 2019
- I. Buitenveldertoren, herontwikkeling incl. 10-15-20-2023
- V. Buitenveldertoren - in kelder 2019 of 2020 (N.O.B.)
- V. Verbinding met de Buitenveldertoren, incl. verbinding K.O.B. 2018-2020
- W. Prins van Oranjestad (Oostzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- X. Prins van Oranjestad (Westzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- Y. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- Z. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- AA. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- BB. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- CC. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- DD. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- EE. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- FF. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- GG. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- HH. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- II. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- JJ. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- KK. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- LL. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- MM. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- NN. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- OO. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- PP. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- QQ. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- RR. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- SS. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- TT. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- UU. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- VV. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- WW. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- XX. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- YY. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- ZZ. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- AAA. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- BBB. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- CCC. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- DDD. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- EEE. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- FFF. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- GGG. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- HHH. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- III. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- JJJ. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- KKK. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- LLL. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- MMM. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- NNN. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- OOO. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- PPP. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- QQQ. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- RRR. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- SSS. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- TTT. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- UUU. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- VVV. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- WWW. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- XXX. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- YYY. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- ZZZ. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- AAA. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- BBB. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- CCC. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- DDD. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- EEE. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- FFF. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- GGG. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- HHH. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- III. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- JJJ. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- KKK. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- LLL. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- MMM. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- NNN. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen 2017 - 2027
- OOO. Prins van Oranjestad (Zuidzijde), drainage en groen

Bijlage II Kaart met geïnventariseerde gebieden in 2016



Bijlage IIA Kaptekening Zuidasdok



ZUIDASDOK LANDSCHAP KAPTEKENING

Overzichtkaart Gemeente Amsterdam

Opdrachtgever: Zuidasdok

ARCADIS
Design & Consultancy
for natural and
built assets

July 19, 2016 2:04 PM



LEGENDA

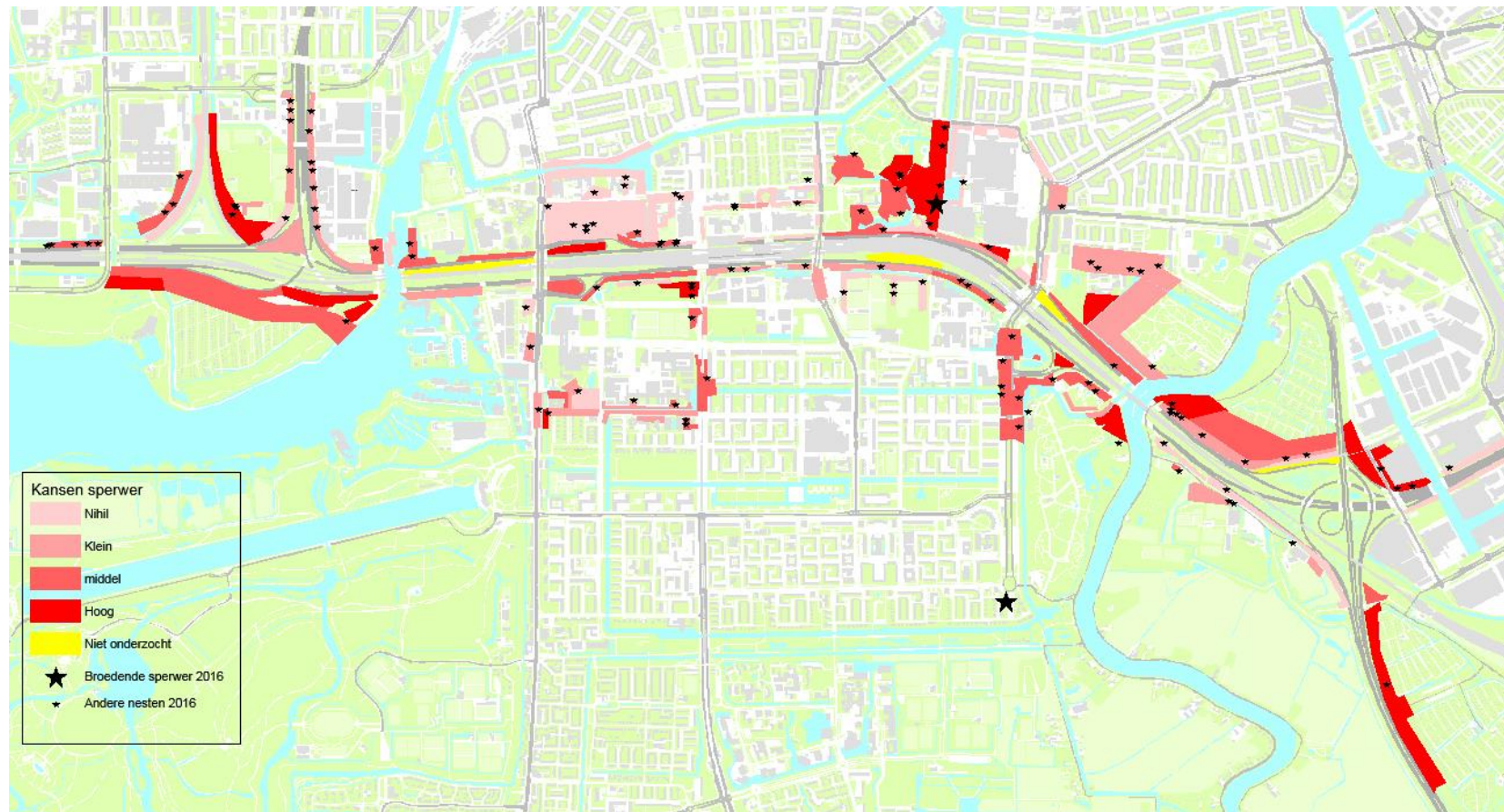
Algemeen

- Te kappen solitaire boom
- Te behouden solitaire boom
- Te verplanten solitaire boom
- Te kappen bosvak
- Te behouden bosvak
- Te kappen bomenrij
- Te behouden bomenrij

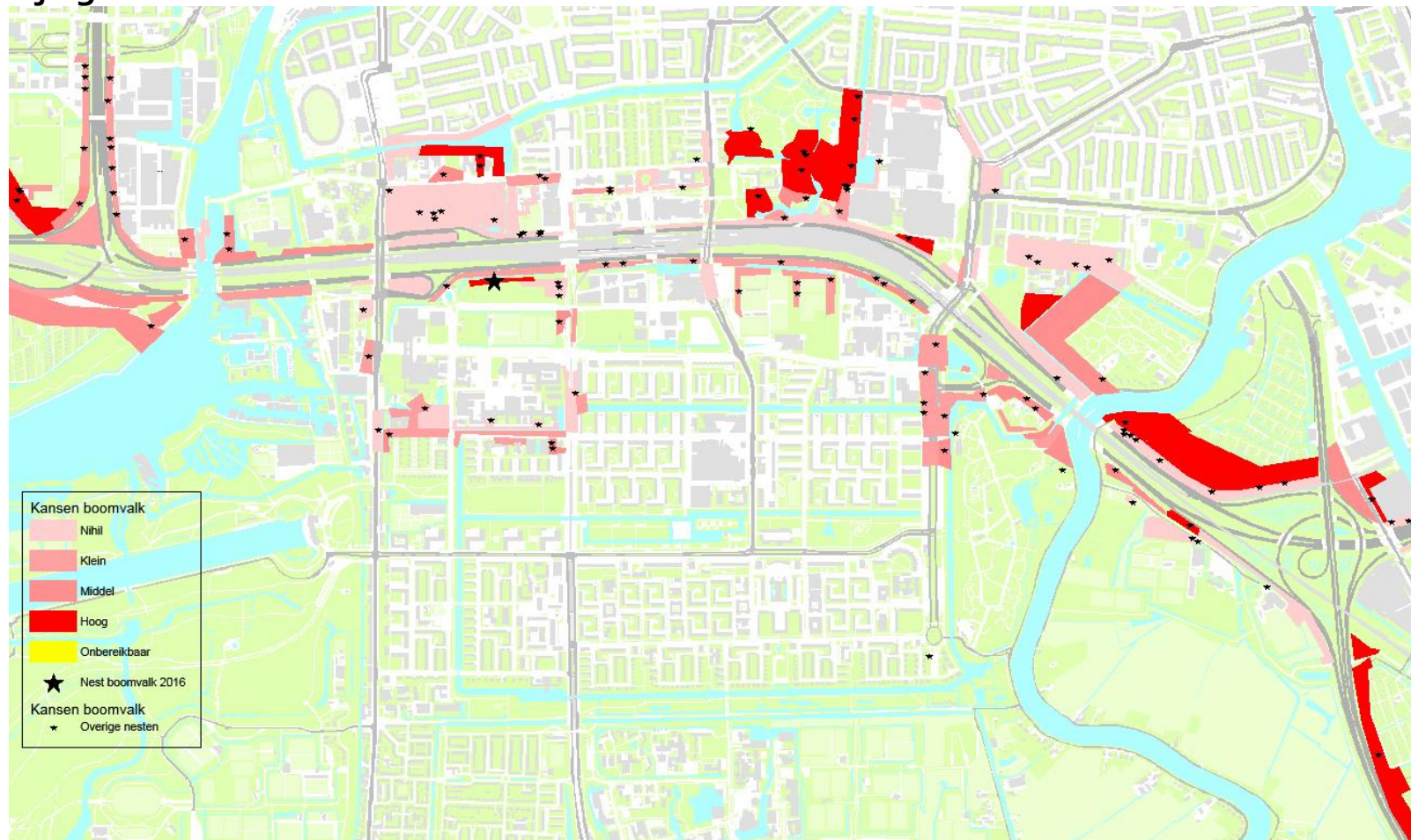
Begrenzing

- TB-grens
- Gemeente grens Ouder - Amstel
- Grens Grootstedelijk gebied

Bijlage III Kansenskaart sperwer in 2016

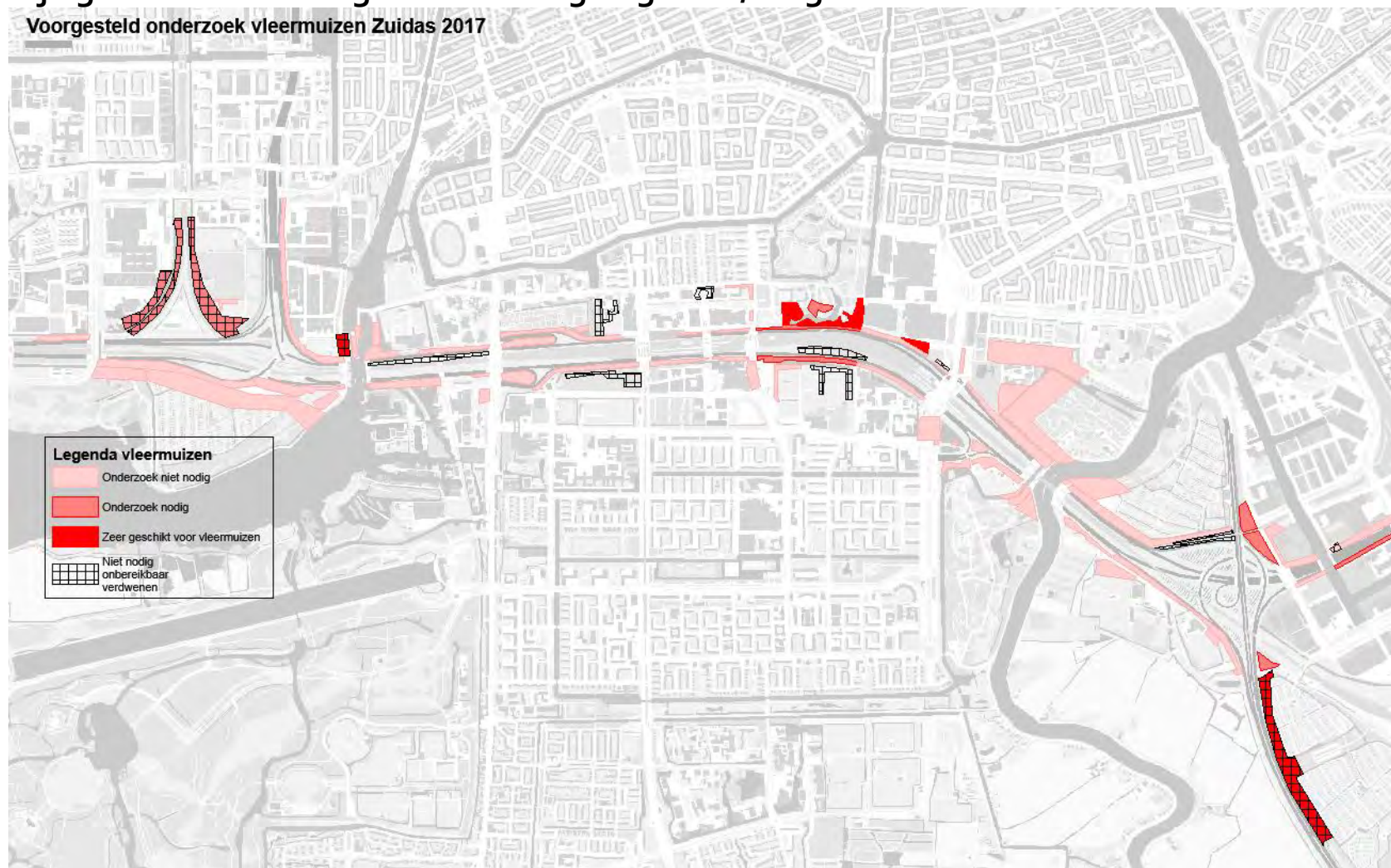


Bijlage IV Kansenskaart boomvalk in 2016



Bijlage V Kansenskaart geschikt foerageergebied/vliegroute voor vleermuizen

Voorgesteld onderzoek vleermuizen Zuidas 2017



Aanvullend onderzoek vleermuizen
Plangebied: Zuidasdok en Zuidas.
Amsterdam

Vliegroutestructuren

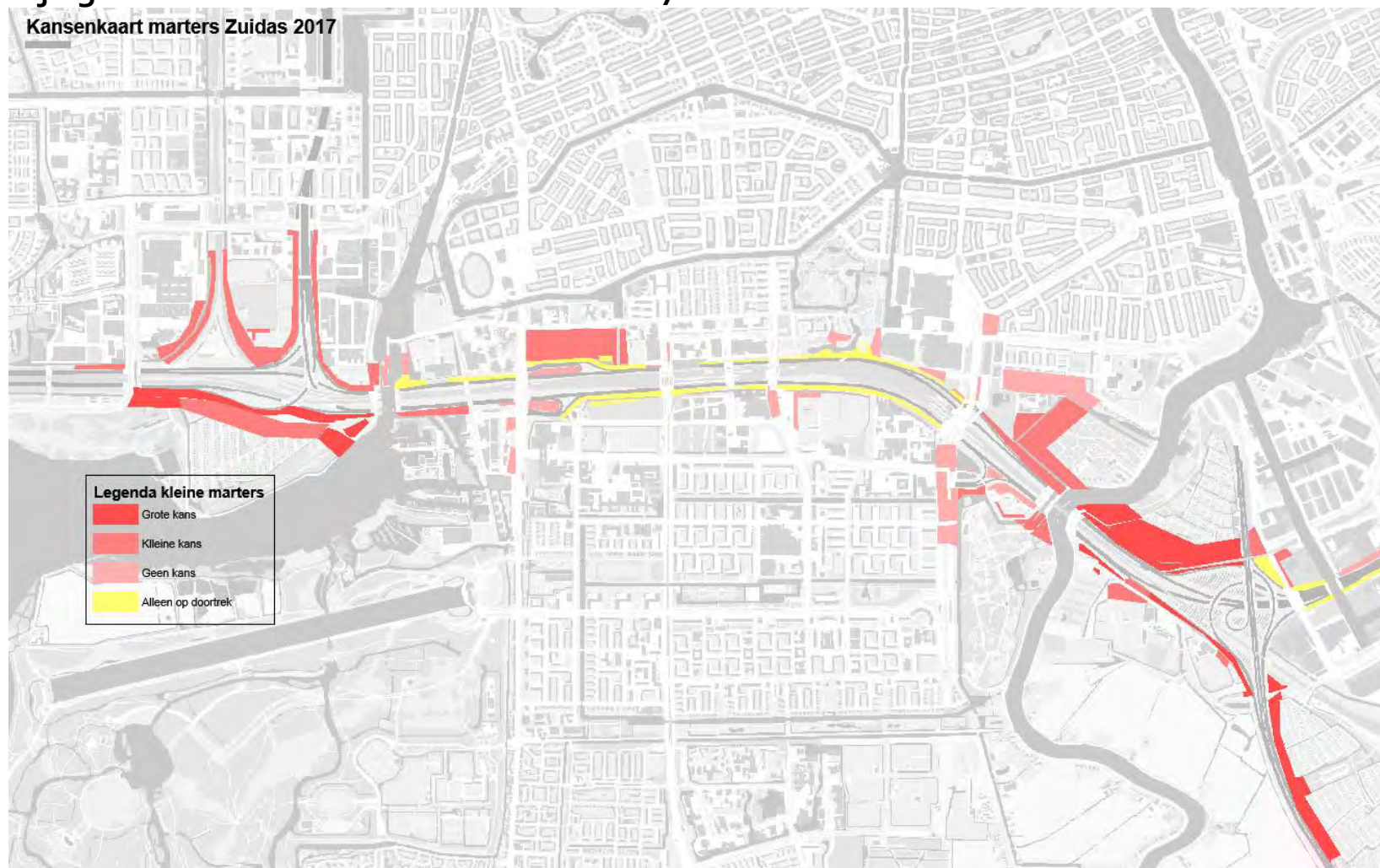
- Structuren
- Plangebied

0 500 1000 1500 2000 m

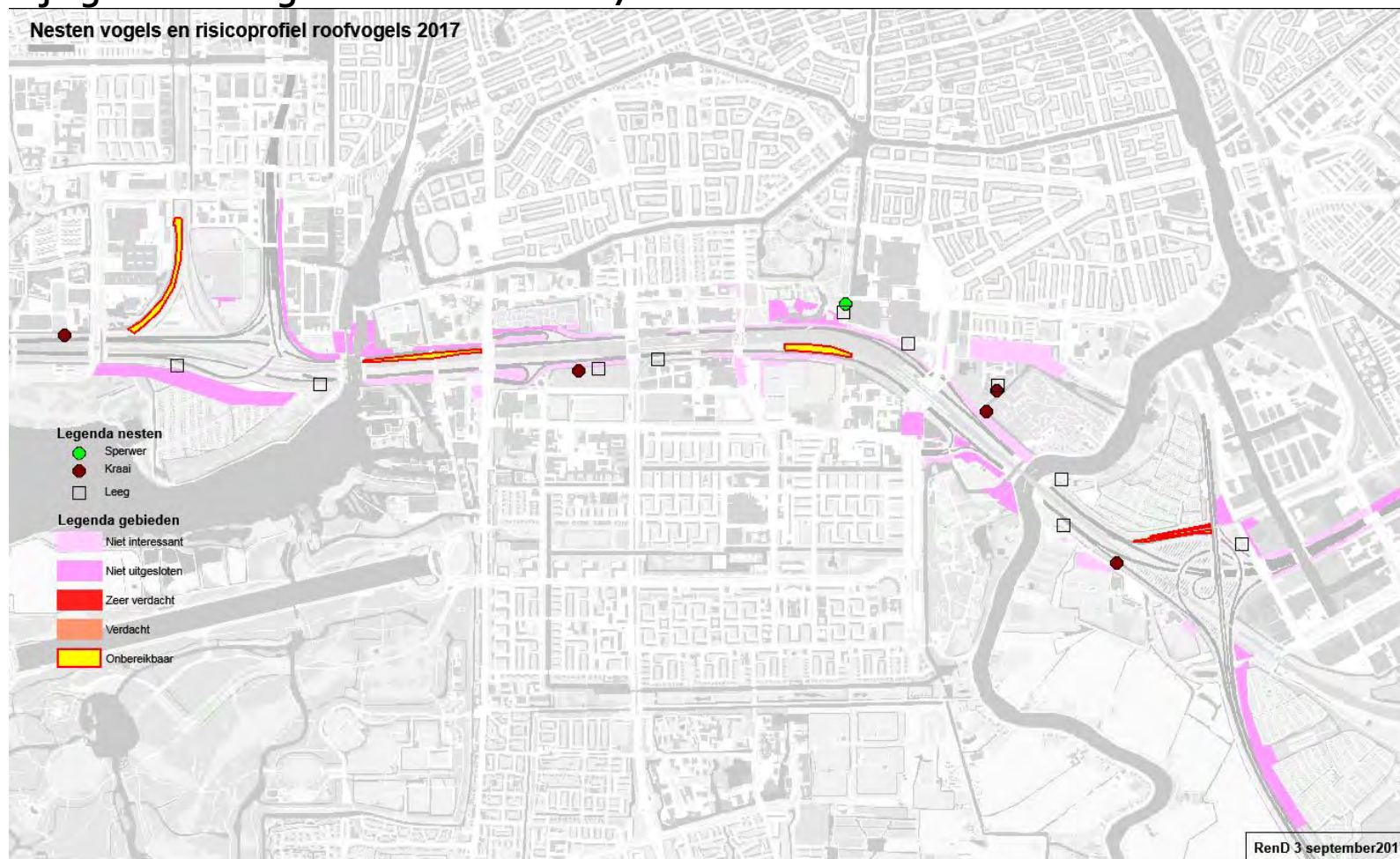
24

Bijlage VII Kanskaart kleine marters 2017

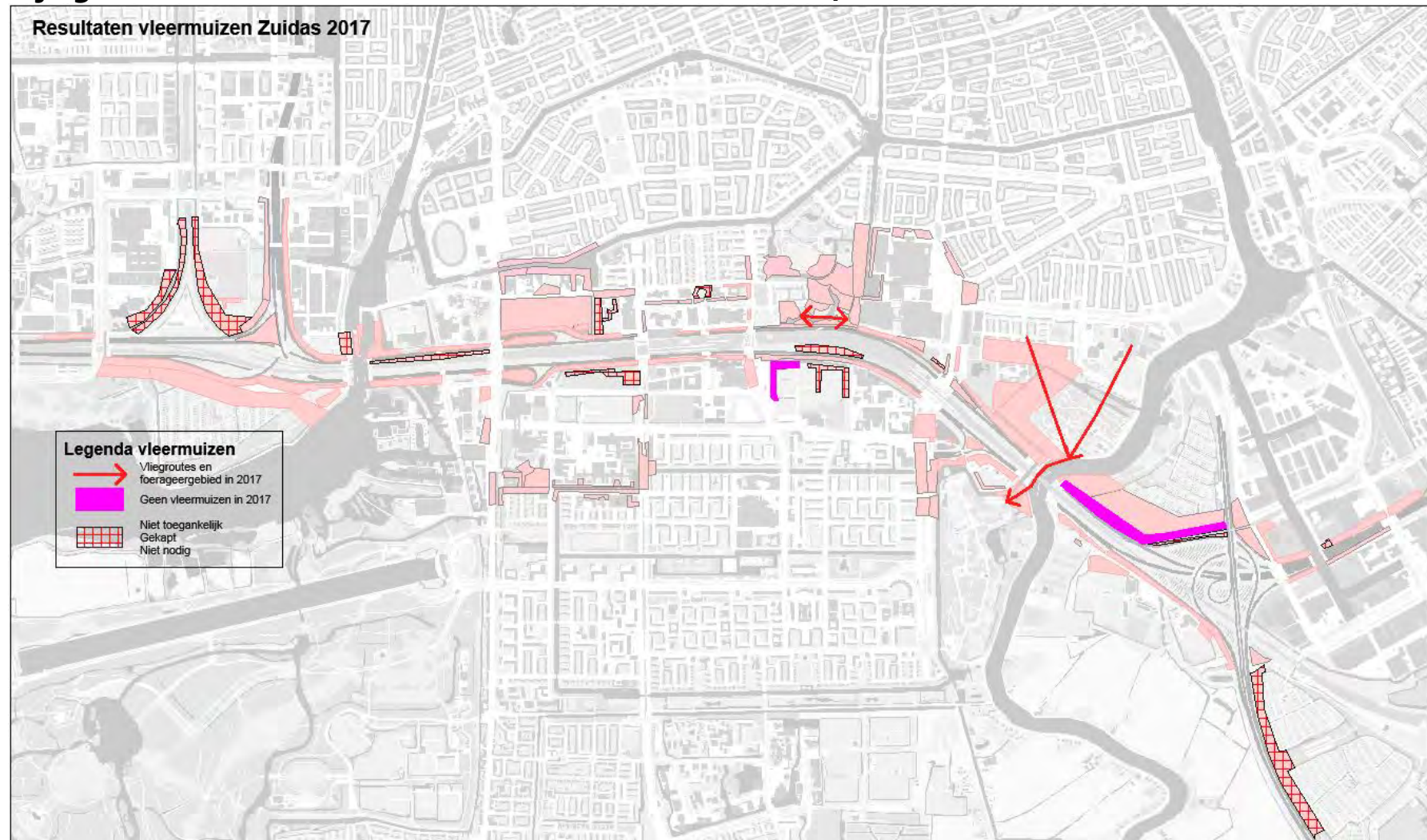
Kansenkaart marters Zuidas 2017



Bijlage VIII Waargenomen nesten 2017



Bijlage IX Resultaten onderzoek naar vleermuizen in 2017



Bijlage X Kopie van hoofdstuk 7 en 8 uit het Mitigatieplan vleermuizen Zuidas en Zuidasdok

7 Maatregelen

7.1 Inleiding

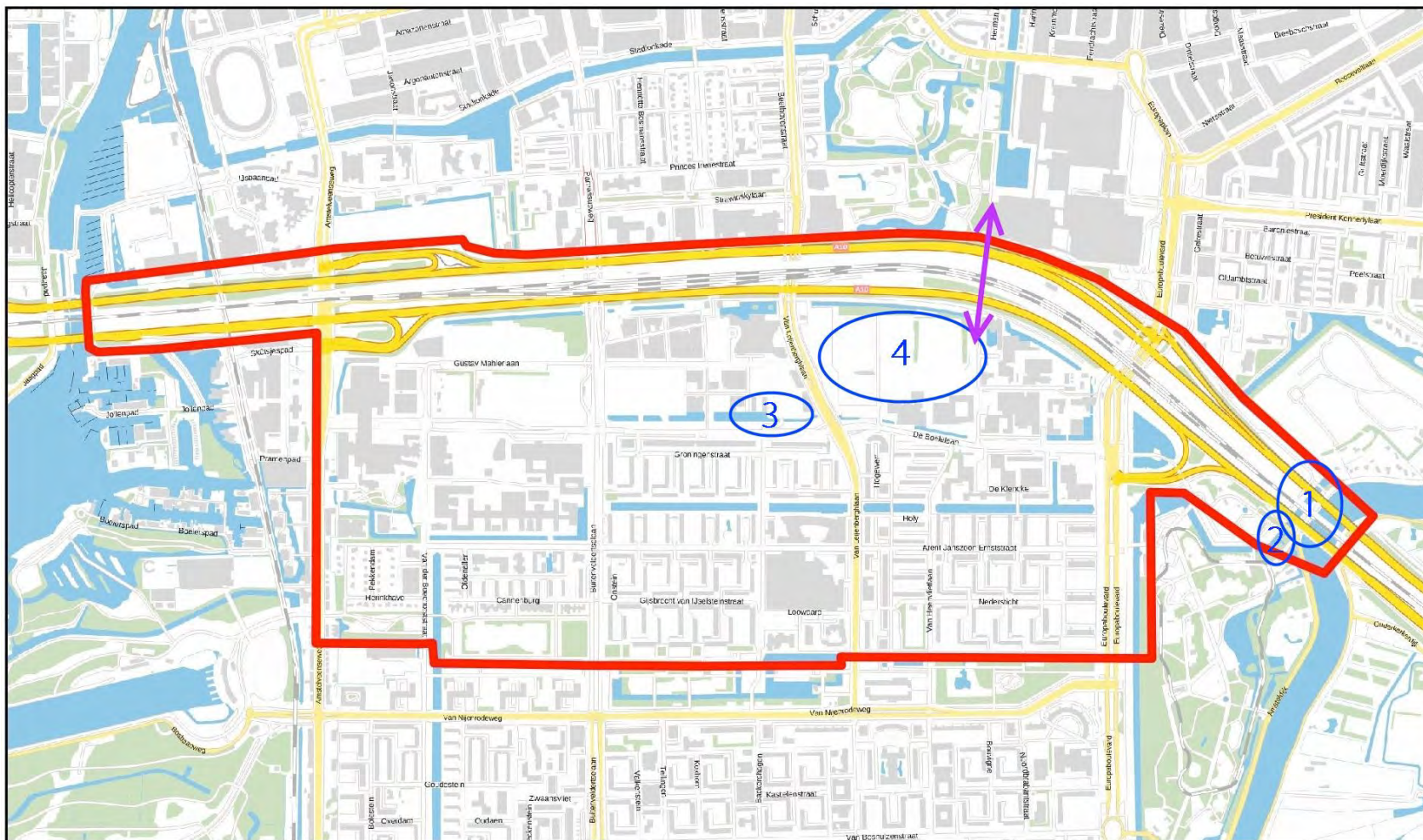
In dit hoofdstuk worden de mitigerende maatregelen verder uitgewerkt. Hierbij is een onderscheid gemaakt in enerzijds noodzakelijke maatregelen die effecten op vleermuizen zoveel mogelijk beperken of voorkomen. Anderzijds worden optionele maatregelen uitgewerkt die niet direct noodzakelijk zijn, maar wel kunnen bijdragen aan een verbetering van het leefgebied voor vleermuizen. Vertrekpunt voor dit hoofdstuk zijn de maatregelen die zijn opgenomen in het Aanvullend onderzoek vleermuizen (Meurs, 2016). Eén ervan is: "Waar mogelijk verduisteren van de watergang langs De Boelelaan: aanplant bomen en struweel, maximaal beperken verlichting naar het water toe gebruik van aangepaste verlichting langs vliegroutes." Nader onderzoek heeft uitgewezen dat deze maatregel niet realistisch en daarmee niet haalbaar is, omdat het gebied rond de Boelelaan stedelijker wordt. Deze maatregel wordt om die reden niet nader beschreven in dit mitigatieplan. De overige voorgestelde (tijdelijke en permanente) mitigerende maatregelen uit het Aanvullende onderzoek vleermuizen (Meurs, 2016) worden in dit hoofdstuk wel verder uitgewerkt en waar nodig worden nieuwe maatregelen geïntroduceerd. Tevens worden maatregelen besproken die buiten de scope van project Zuidasdok genomen worden en voor een verbetering van het leefgebied van vleermuizen zorgen.

7.2 Noodzakelijke maatregelen – Algemeen

- *De werkzaamheden strekken zich over een groot gebied uit en gedurende een lange periode. De start van de werkzaamheden is gepland voor eind 2017. De herplant is 8 jaar later. Daarom moeten de werkzaamheden gefaseerd in tijd en ruimte uitgevoerd worden, rekening houdend met de seizoensactiviteit van de vleermuizen. Dit betreft maatwerk. Omdat een gedetailleerde fasering niet bekend is, dient een ecoloog de werkzaamheden te begeleiden op basis van het nog op te stellen ecologisch werkprotocol.*
- *De genomen maatregelen voor vleermuizen moeten op hun effectiviteit gemonitord worden. Gedurende de loop van het project wordt elke 3 jaar een veldonderzoek uitgevoerd. Het onderzoek dient een ruimer gebied in beslag te nemen dan enkel het plangebied (zowel ten*

noorden als ten zuiden van de A10) en afgestemd te zijn op het functioneren van de (nieuwe) functies zoals beschreven in dit mitigatieplan. De eerste ronde dient plaats te vinden 2018.

- Afhankelijk van de resultaten van de eerste ronde kan worden afgesproken om het onderzoek naar de effectiviteit van de maatregelen te intensiveren, zodat er tijdig maatregelen getroffen kunnen worden.*
- Indien op basis van de onderzoeken achteruitgang blijkt of blijkt dat de genomen maatregelen niet effectief zijn, wordt bekeken of aanpassing van de maatregelen noodzakelijk is.*
- Er moet een ecologisch werkprotocol opgesteld worden waarin alle ten behoeve van de Vleermuizen noodzakelijk te nemen maatregelen, opgenomen in dit mitigatieplan en waar nodig aangevuld met aanvullende maatregelen op basis van de monitoring, worden vastgelegd. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend zijn. Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol worden uitgevoerd.*
- In dit protocol staat hoe er gehandeld moet worden als er onverwacht een beschermde soort, bijvoorbeeld een vleermuis, wordt aangetroffen.*



Afbeelding 4: Maatregelenkaart. Zie voor de uitleg Hoofdstuk 7.2 en 7.3.

7.3 Tijdelijke noodzakelijke maatregelen, gerelateerd aan de werkzaamheden

7.3.1 Algemeen

- *Kapwerkzaamheden ten weerszijden van de A10 moeten plaatsvinden in de periode dat de vleermuizen niet actief zijn, dus in de periode dat ze in winterrust zijn. Dit is de periode van november tot en met maart, afhankelijk van de weersomstandigheden.*
- *Er wordt geen directe (werk-)verlichting gericht op het wateroppervlak grenzend aan het werkgebied.*

7.3.2 Kleine Wetering

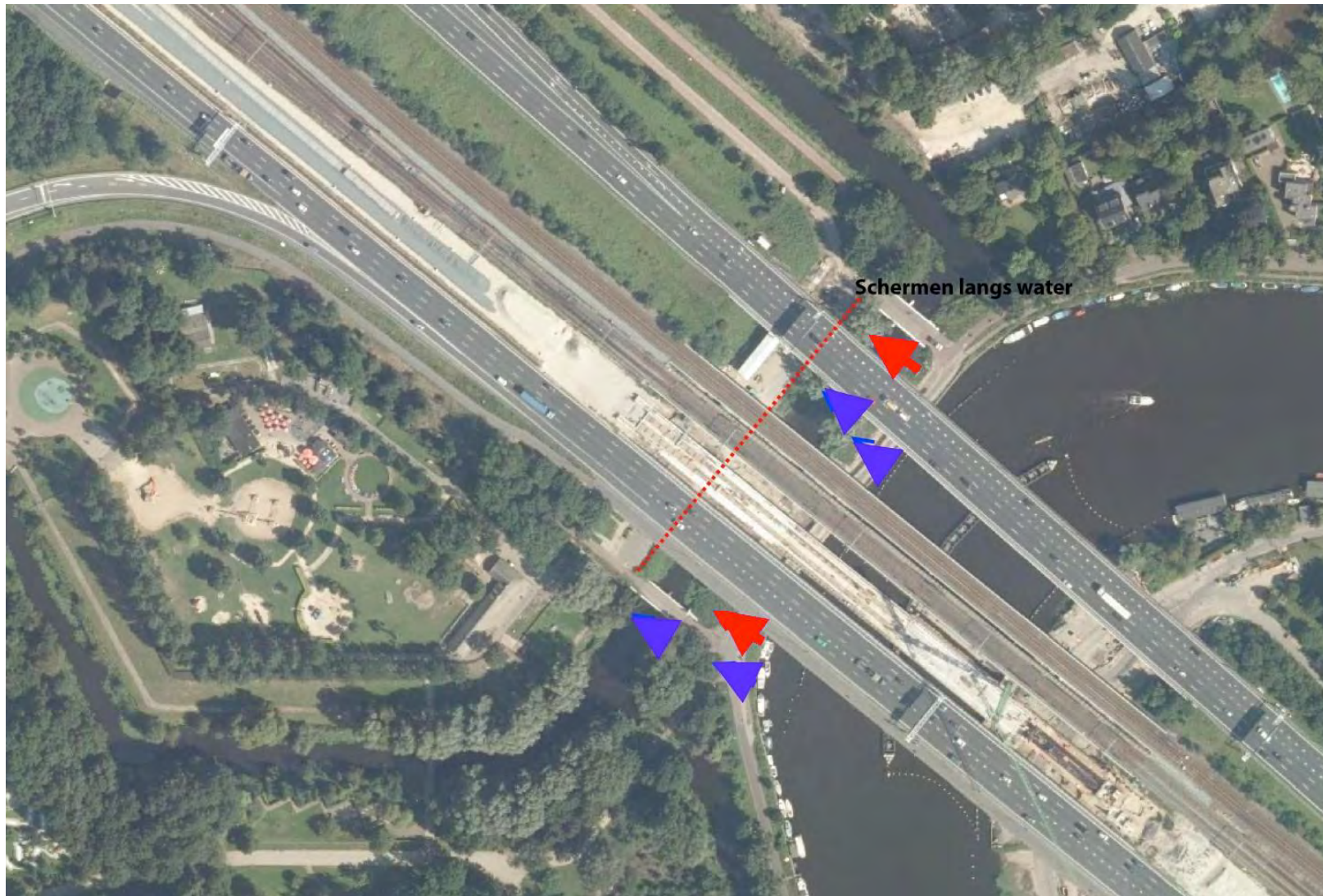
- *Schermbouwplaatsen onder en rondom het viaduct over de Amstel en Kleine Wetering (zie Afbeelding 4, nr. 1) zodanig af dat er geen lichtuitstraling plaatsvindt op de watergangen en omliggende groenstructuren.*
- *Behoud permanent de vliegroutestructuur onder de A10 door, langs de Kleine Wetering. Dit door het plaatsen van schermen tussen de vliegroute en het bouwterrein (zie Afbeelding 4, nr 2 en Afbeelding 5, rode lijn). Met deze schermen en het zodanig plaatsen van eventuele bouwlampen dat deze niet op de Kleine Wetering gericht zijn, wordt er eveneens voor gezorgd dat de vliegroute niet wordt verstoord.*
- *Behoud tijdens de werkzaamheden de op Afbeelding 5 ter plaatse van de blauwe driehoeken gemarkeerde boomgroepen en ter plaatse van de rode driehoeken gemarkeerde struiken direct langs de bestaande wegen.*
- *De Kleine Wetering mag niet volledig worden gedempt. Gedeeltelijke demping aan de westelijke oever is mogelijk, mits de houtblokken en stammen verplaatst worden naar de nieuwe westoever.*

7.4 Permanente noodzakelijke maatregelen

7.4.1 Algemeen

- *In het Landschapsplan is de groenstructuur vastgelegd zoals die er na voltooiing van de werkzaamheden komt uit te zien. Omdat de snelweg (gedeeltelijk) in een tunnelbak komt te liggen en er op de tunnelbak beplanting komt ondervinden vleermuizen ter hoogte van deze ondertunneling een minder grote barrière om van Noord naar Zuid te vliegen (zie Afbeelding 6).*
- *Er wordt geen directe verlichting gericht op het wateroppervlak.*

- *De lichtintensiteit in het netwerkgebied dat behouden blijft, dient ongewijzigd te blijven. Zowel nieuwe openbare als particuliere straat- en gevelverlichting binnen of grenzend aan de structuren dienen hieraan te worden getoetst.*



Afbeelding 5: Maatregelenkaart Kleine Wetering. Bron luchtfoto: PDOK.



Afbeelding 6: Landschapsplan. Bron: Landschapsplan Zuidasdok

7.4.2 Kleine Wetering

- Verlichting grenzend aan de Kleine Wetering ter hoogte van het viaduct van de A10 over de Amstel mag niet worden gericht op de Kleine Wetering, of dient te bestaan uit vleermuisvriendelijk licht.

7.5 Maatregelen die genomen worden ter versterking van het netwerk

- *Langs de oevers van het water tussen Amstelpark en Europaboulevard bevinden zich rietoevers tot aan de Van Nijenrodeweg. In 2016 worden er in het zuidelijke deel van deze waterpartij, tot aan de Riekmolen natuurvriendelijke oevers aangelegd. Ook waterpartijen aan de zuidkant van de A10 krijgen natuurvriendelijke oevers. In totaal wordt er in 2016 1500 m² natuurvriendelijke oever aangelegd. In 2017 komt daar nog eens 1500 m² bij. De plannen hiervoor zijn nog in ontwikkeling.*
- *De watergang ten noorden van de A.J. Ernststraat is een onderdeel van het Ecolint; het Ecolint is een natte ecologische verbindingen die van Oost naar West dwars door de stad loopt. Deze verbinding zal bij de eerstvolgende herziening aan de ecologische structuur van Amsterdam worden toegevoegd.*
- *Bij ontwerp/aanleg van de fietstunnel ter hoogte van het Beatrixpark wordt ingezet op medegebruik door vleermuizen, door het donkerder laten van de zijkanten van deze fietstunnel ten opzichte van de gedeelten die gebruikt worden door het verkeer. Een geschikte traject is met een pijl weergegeven op Afbeelding 4.*

7.6 Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om te onderzoeken of de volgende optionele maatregelen uitgevoerd kunnen worden:

- *Nieuw aan te leggen watergangen langs de A10 zijn bij voorkeur onbeschoeid of worden voorzien van oeverbegroeiing met meerjarig riet, lisdodde etc.*
- *Indien mogelijk: creëer een ecologische corridor (bijvoorbeeld Pr. Irenestraat) tussen het Beatrixpark en de F. Roeskestraat met stevige hop-overs over de Beethovenlaan en Parnassusweg (bijv. door aanplant bomen).*
- *Voor verbetering van uitwisseling naar gebieden aan weerszijden van de A10 kan gezocht worden naar mogelijkheden voor hop-overs over de A10 Zuid, tenminste na de werkzaamheden, opdat vleermuizen zich te allen tijde kunnen verplaatsen naar andere delen van Amsterdam. Aanplant van bomen ten behoeve van hop-overs geschiedt met zo groot mogelijke bomen.*
- *Het inbouwen van vleermuiskasten op de oost- en westgevels in de nieuw te ontwikkelen appartementengebouwen ter plaatse van de Rosy Wertheimstraat (zie ook Afbeelding 4, nr. 3)*

8 Borging mitigatieplan

De tijdelijke maatregelen moeten in een ecologisch werkprotocol worden opgenomen. Dat ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en onder betrokken werknemers bekend zijn.

Werkzaamheden moeten conform dit protocol worden uitgevoerd.

Maatregelen moeten worden uitgevoerd onder begeleiding van een vleermuisdeskundige.

In een ecologisch werkprotocol staat omschreven welke maatregelen getroffen worden om effecten op beschermde soorten te voorkomen en hoe te handelen wanneer ze onverhoopt toch optreden. Er staat onder andere in vermeld:

- *In welke periode gewerkt moet worden welke ingrepen worden gepleegd.*
- *Welke maatregelen op welke wijze worden genomen en wat daarmee wordt gerealiseerd betreffende vleermuizen.*
- *Wanneer begeleiding door een deskundige noodzakelijk is.*
- *Wie die deskundige is en wat de deskundige exact gaat doen.*

Bijlage XI Wet Natuurbescherming

1 Januari 2017 is de Wet Natuurbescherming (Wnb) van kracht geworden. Deze vervangt Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en Boswet. Op grond van de Wnb zijn vrijwel alle in het wild en van nature in Nederland voorkomende dieren, beschermd. De Wnb bevat verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dier- en plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfsplaatsen.

Bij vrijwel alle ingrepen moet met door Wnb beschermde soorten rekening worden gehouden. De beschermde soorten zijn onderverdeeld in soorten van de Habitatrichtlijn, soorten van de Vogelrichtlijn en Nationale soorten.

De Provincie Noord-Holland heeft een aantal soorten van de Nationale lijst vrijgesteld bij beheer en ruimtelijke ontwikkeling.

In Amsterdam is er sinds 2009 een gedragscode Flora- en faunawet voor het zorgvuldig handelen bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer en onderhoud. De gedragscode is van toepassing op alle plannen en projecten die in opdracht van of door de gemeente Amsterdam worden voorbereid en uitgevoerd. Met deze gedragscode is een ontheffingsaanvraag voor een aantal soorten niet nodig. Deze gedragscode is in ieder geval nog geldig tot 1 oktober 2017. In augustus 2017 is een voorstel voor een op de nieuwe wet aangepaste gedragscode bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland ingediend. Zolang deze gedragscode nog niet is goedgekeurd blijft de oude gedragscode van toepassing.

De kleine marters (bunzing, hermelijn en wezel) waren tot 1 januari 2017 'tabel 1' soorten en vrijgesteld van de soortenbeschermingsverboden, onder andere voor werkzaamheden ter uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Per 1 januari 2017 is op kleine marters het beschermingsregime van toepassing voor soorten die vanuit nationaal oogpunt worden beschermd (Wet natuurbescherming; artikel 3.10 lid 1 onderdelen a en b in combinatie met Onderdeel A van de Bijlage).

Van het verbod de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van kleine marters te beschadigen of te vernielen kunnen Provinciale Staten bij verordening vrijstelling verlenen, onder andere in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden (Wet natuurbescherming; artikel 3.10 lid 2 sub a in combinatie met artikel 3.8 lid 2).

Als het gaat om hoofdwegen in de zin van de Tracéwet is de Minister van EZ bevoegd vrijstelling te verlenen van het verbod de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van kleine marters te beschadigen of te vernielen (artikel 1.3 lid 5 sub a Wet natuurbescherming in combinatie met de artikelen 1.2 en 1.3 lid 1 onderdeel a sub 1 Besluit natuurbescherming).

De Minister van EZ heeft die vrijstelling voor kleine marters verleend, onder andere voor handelingen in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling of inrichting van gebieden voor hoofdwegen (Regeling natuurbescherming; artikel 3.31 onderdeel d en Bijlage 10, zie tevens de toelichting bij artikel 3.31).

Binnen de projectgrenzen van Zuidasdok is er dus een vrijstelling voor kleine marters. Voor de plangebieden buiten Zuidasdok geldt het beschermingsregime van de Provincie; zolang er geen gedragscode is, is er een ontheffing nodig bij ruimtelijke ontwikkeling als er vaste verblijfplaatsen van hermelijn, wezel of bunzing zijn.

Bijlage XII Lijst beschermde Amsterdamse soorten onder de WNB



Rood – Habitatrichtlijn

Zwart – Nationale lijst

Cursief – Nationale lijst, maar Provinciale vrijstelling

Alle vogels (behalve exoten), inclusief hun nesten en rustplaatsen zijn beschermd → Vogelrichtlijn Van een aantal is het nest jaarrond beschermd! De lijst uit 2009 geldt nog			
Zoogdieren Vleermuizen Baardvleermuis Bosvleermuis Gewone dwergvleermuis Gewone grootoorvleermuis Kleine dwergvleermuis Laatvlieger Meervleermuis Rosse vleermuis Ruige dwergvleermuis Tweekleurige vleermuis Watervleermuis Overige zoogdieren Aardmuis Boommarter Bosmuis Bunzing Das Dwergmuis Dwergspitsmuis	Eekhoorn Egel Gewone bosspitsmuis Haas Hermelijn Huisspitsmuis Konijn Noordse woelmuis Ree Rosse woelmuis Steenmarter Tweekleurige bosspitsmuis Veldmuis Vos Waterspitsmuis Wezel Woelrat	Vissen Houting Amfibieën Bruine kikker Gewone pad Heikikker Kleine watersalamander Meerkikker Bastaardkikker Poelkikker Rugstreeppad Reptielen Ringslang Zandhagedis	Dagvlinders Iepenpage Libellen Groene glazenmaker Tweekleppigen Platte schijfhoren Vaatplanten Muurplanten Blaasvaren Groensteel Schubvaren Overige planten Kartuizer anjer Kranskarwij Wolfskers Zandwolfsmelk
Bruinvis Gewone zeehond Grijze zeehond Atlantische steur Zeezoogdieren worden soms in het IJ of het Noordzeekanaal gezien, net als de steur		Alpenwatersalamander Vinpootsalamander Vuursalamander Vroedmeesterpad Hazelworm Deze soorten zijn geïntroduceerd	
		Bever en otter staan op het punt om zich in Amsterdam te vestigen	
		Heikikker komt net ten oosten en de Groene glazenmaker net ten zuiden van Amsterdam voor.	
		Van zowel groensteel als wolfskers als zandwolfsmelk is er één groeiplaats bekend in Amsterdam.	

Bijlage XIII Toelichting bij lijst beschermde Amsterdamse soorten onder de WNB

Bescherming volgens		Voorkomen in Zuidas/Zuidasdok		Voorkomen in Amsterdam	
HRL	Soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn	Zeker	Aanwezigheid aangetoond	aa	Zeer algemeen > 75 % kmhokken
NS	Nationale soort, niet vrijgesteld bij RO door de Provincie Noord-Holland	Mogelijk	Er zijn geschikte biotopen en de soort komt in de omgeving voor	a	Algemeen 50 - 75 % kmhokken
NSv	Nationale soort, vrijgesteld bij RO door de Provincie Noord-Holland	Nee	Zeker niet aanwezig	z	Zeldzaam 10 – 50 %
				zz	Zeer zeldzaam < 10 %
				zzz	1 of twee locaties

	Wet	A'dam	Zuidas	Toelichting
Zoogdieren				
Vleermuizen				
Baardvleermuis	Hrl	zzz	nee	Er is slechts één waarneming in Amsterdam-Noord (2015)
Bosvleermuis	Hrl	zzz	Mogelijk	Er zijn twee waarnemingen in Amsterdam (waarvan één in het Beatrixpark in 2015)
Gewone dwergvleermuis	Hrl	aa	Zeker	Aangetoond,
Gewone grootoorvleermuis	Hrl	zz	Mogelijk	Er zijn slechts enkele waarnemingen in Amsterdam
Kleine dwergvleermuis	Hrl	zzz	Mogelijk	Er is één waarneming in Amsterdam (in het Beatrixpark in 2015)
Laatvlieger	Hrl	a	Zeker	Aangetoond
Meervleermuis	Hrl	z	Zeker	Vliegend en foeragerend boven de Amstel
Rosse vleermuis	Hrl	z	Zeker	Overvliegend
Ruige dwergvleermuis	Hrl	a	Zeker	Aangetoond
Tweekleurige vleermuis	Hrl	zz	Mogelijk	Enkele waarnemingen in Amsterdam (in hoge bebouwing)
Watervleermuis	Hrl	z	Mogelijk	Mogelijk boven de Amstel
Overige zoogdieren				
Aardmuis	NSv	z	Nee	Alleen waarnemingen op afstand van Zuidas/dok
Boommarter	NS	z	Mogelijk	Geen leefgebied, maar kan zich wel langs de taluds van de snelweg verplaatsen
Bosmuis	NSv	aa	Zeker	

	Wet	A'dam	Zuidas	Toelichting
Bunzing	NS	z	Zeker	Geen leefgebied, zich verplaatsend via taluds A10-Zuid
Das	NS	zzz	Nee	Alleen waarnemingen op afstand van Zuidas/dok
Dwergmuis	NSv	z	Zeker	
Dwergspitsmuis	NSv	z	Zeker	
Eekhoorn	NS	z	Zeker	
Egel	NSv	a	Zeker	
Gewone bosspitsmuis	NSv	a	Zeker	
Haas	NSv	a	Zeker	
Hermelijn	NS	z	Nee	Alleen waarnemingen op afstand van Zuidas/dok
Huisspitsmuis	NSv	a	Zeker	
Konijn	NSv	a	Nee	
Noordse woelmuis	HRI	zz	Nee	Geen geschikte leefomgeving
Ree	NSv	zzz	Nee	
Rosse woelmuis	NSv	z	Nee	
Steenmarter	NS	z	M	Geen leefgebied, maar kan zich wel langs de taluds van de snelweg verplaatsen
Tweekleurige bosspitsmuis	NSv	z		
Veldmuis	NSv	aa	Zeker	
Vos	NSv	a	M	Zich verplaatsend via taluds A10-Zuid
Waterspitsmuis	NS	z	Nee	Geen geschikte leefomgeving
Wezel	NS	z	Zeker	
Woelrat	NSv	z	M	
Vissen				
Houting	HRI	zzz	Nee	
Amfibieën				
Bruine kikker	NSv	a	Zeker	
Gewone pad	NSv	a	Zeker	

	Wet	A'dam	Zuidas	Toelichting
Heikikker	HRI	zzz	Nee	Geen geschikte leefomgeving
Kleine watersalamander	NSv	a	Zeker	
Meerkikker	NSv	a	Zeker	
Bastaardkikker	NSv	a	Zeker	
Poelkikker	HRI	zzz	Nee	Geen geschikt leefgebied
Rugstreeppad	HRI	z	Nee	Bij onderzoek niet aangetoond
Reptielen				
Ringslang	NS	z	M	Zwervend exemplaar in waterpartijen. Populaties bevinden zich aan de oostkant van de stad en bij d Poel in het Amsterdamse bos
Zandhagedis	HRI	zzz	Nee	Geen recente waarnemingen meer, zat op spooreplacement bij Diemen
Dagvlinders				
Iepenpage	NS	zzz	M	Bij onderzoek niet aangetroffen
Libellen				
Groene glazenmaker	HRI	zzz	Nee	Geen geschikte leefomgeving; komt alleen voor in moerassen met krabbescheer
Tweekleppigen				
Platte schijfhoren	HRI	zzz	Nee	Geen geschikte leefomgeving; komt alleen voor in het water rond de Vechtplassen
Vaatplanten				
Muurplanten				Geen muurplanten, want er zijn geen kademuren.
Blaasvaren	NS	zz	Nee	
Groensteel	NS	zzz	Nee	
Schubvaren	NS	zz	Nee	
Overige planten				
Kranskarwij	NS	zzz	Nee	Geen geschikte leefomgeving; voedselarme bodems
Kartuizer anjer	NS	zz	M	Geen geschikte leefomgeving; stikstofarme bodems
Wolfskers	NS	zzz	Nee	
Zandwolfsmelk	NS	zzz	Nee	

Indicatieve lijst jaarrond beschermde vogels Wet Natuurbescherming in Noord-Holland

	cat	A'dam	Zuidas	toelichting
Boomvalk	?	zz	Mogelijk	Heeft gebroed, in 2017 niet aangetroffen
Buizerd	4	zz	Mogelijk	Baltsende buizerd net buiten plangebied Zuidasdok gezien
Gierzwaluw	2	a	nee	Geen geschikte gebouwen binnen onderzoeksgebied
Grote gele kwikstaart	3	z	nee	Geen geschikte biotoop binnen onderzoeksgebied
Havik	4	z	Mogelijk	Niet aangetroffen
Huismus	2	a	Nee	Geen geschikte biotoop binnen onderzoeksgebied
Kerkuil	3	z	Nee	Geen geschikte biotoop binnen onderzoeksgebied
Oehoe	3	x		Komt niet voor in de omgeving van Amsterdam
Ooievaar	3	zz	Nee	Geen geschikte biotoop binnen onderzoeksgebied
Ransuil	4	z	Mogelijk	Geschikte biotopen in volkstuinparken
Roek	2	z	Mogelijk	Niet aangetroffen
Slechtvalk	3	z	Zeker	Op dak ABN/Amro
Sperwer	4	z	Zeker	In het Beatrixpark
Steenuil	1	zzz	Nee	Geen geschikte biotoop binnen onderzoeksgebied
Wespendief	4	x	Nee	Komt niet voor in de omgeving van Amsterdam
Zwarte wouw	4	x	Nee	Komt niet voor in de omgeving van Amsterdam

Bovenstaande lijst is een indicatieve lijst. Per soort zal beoordeeld moeten worden of in de praktijk sprake is van een jaarrond beschermd nest. Zo heeft de Raad van State in een uitspraak op 7 februari 2017 bepaald dat, aangezien boomvalken in de regel niet ieder jaar naar hetzelfde nest terugkeren en dit voor de boomvalken in kwestie (Kenniskwartier Noord) ook uit onderzoek is gebleken, de nesten van deze soort niet jaarrond beschermd zijn.

De lijst is in 2009 gepubliceerd door de Dienst Regelingen van het Ministerie van LNV. Wespendief, oehoe en zwarte wouw broeden niet in Amsterdam. Soorten uit categorie 5 zijn niet opgenomen.

Betekenis categorieën

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).

3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: buizerd en ransuil).

Bijlage IV Geraadpleegde literatuur

Bureau Waardenburg; 2013. Sperwer en boomvalk in Kennis Kwartier Noord te Amsterdam . Mogelijke effecten van ontwikkelingen passend binnen het ontwerp bestemmingsplan

Dienst Regelingen; 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet; Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Dienst Regelingen; 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep; Dienst Regelingen; Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Meurs, F.A. van, 2015. Aanvullend onderzoek vleermuizen. Plangebied: Zuidas en Zuidasdok, Amsterdam. Kenmerk ER20151123v01. Ecoresult, Dordrecht.

Meurs, F.A. van, 2016. Mitigatieplan vleermuizen; In het kader van de Flora- en faunawet. Plangebied: Zuidas en Zuidasdok, Amsterdam. Rapportkenmerk ER20160411v03. Ecoresult, Dordrecht.

JBZ; 2016. Projectplan bij de ontheffingsaanvraag artikel 75 van de Flora- en faunawet project Zuidasdok pp 24-po8

Kuiper, M.; 2013. Onderzoek beschermde flora en fauna Zuidas; Fase 1 functievrij maken; Aanvullend onderzoek: vliegroutes vleermuizen.

Provincie Noord-Holland, 2017. Wezel, Hermelijn en Bunzing beschermd in Noord-Holland; Handreiking.

Bouwens, S. VZZ. Handreiking kleine marters in relatie tot bescherming; 2017.

CEDR, 2013. Richtlijnen voor het mitigeren van effecten van wegen op vleermuizen; Fumbling in the dark – effectiveness of bat mitigation measures on roads.

Breur, T .D., 2017. Ecologisch werkprotocol; Vleermuizen, grondgebonden zoogdieren, amfibieën, vissen en vogels. In het kader van de Wet natuurbescherming, Ecoresult, Dordrecht.